

LUX FILM DAYS

3 FILMY
24 JAZYKŮ
28 ZEMÍ

© Sophia Olsson

SÁMSKÁ KREV (SAMEBLÖD)

Film Amandy Kernellové
Švédsko, Norsko, Dánsko

Evropský parlament

SÁMSKÁ KREV (SAMEBLÖD)

FILM AMANDY KERNELLOVÉ

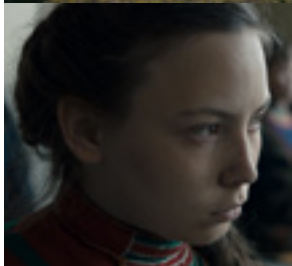
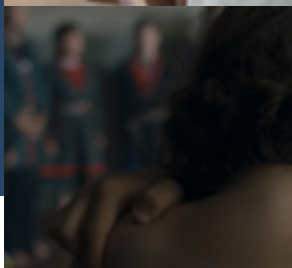
Starší dáma jede se synem do svého rodného kraje na severu Švédska na pohřeb sestry. Nemá chuť znovu navázat styky se svou rodinou a obcí, které opustila jako velmi mladá. V tomto kraji se jí vracejí vzpomínky: jako mladá dívka prožila ponižování ze strany konformistických Švédů, usilovala o to, aby ji uznali coby sobě rovnou, a nakonec změnila totožnost, aby unikla příliš omezenému osudu. Nyní po letech jí odmítnutí svého původu připadá jako klamání sebe sama.

URČITÝ VNITŘNÍ KOLONIALISMUS

Film Amandy Kernellové neobsahuje žádné psané zasazení do kontextu, jako například „Laponsko, 1930“. Je na divákovi, aby si vytvořil hypotézu o tomto regionu a komunitě, která v něm žije, jež jsou bezpochyby velkou částí evropského publika silně nedoceněny. Úvod, kdy se stará dáma vrací do svého kraje, se samozřejmě odehrává v naší době (moderní automobil, šaty s leopardím vzorem...), ale dlouhý flashback, který tvoří největší část filmu, není jasně situován v čase a prostoru.

Christina se vrací do období svého dospívání, do doby, kdy se jmenovala Elle Marja. Ocitáme se tedy v nomádské rodině s tradičními zvyky: u chovatelů sobů. Obě dcery musí odjet do internátní školy, kde se jim má dostat švédského vzdělání: jejich mateřský jazyk, sámština, je zde zapovězen. Pro mladší z dcer, Njennu, je toto zeměpisné a kulturní odcizení utrpením. Starší Elle Marja vidí ve vzdělání – zejména v četbě knih – možnost emancipace. Tato emancipace je pro ni o to důležitější, že ostrakizací ze strany Švédů trpí. Mladí lidé, kteří pracují v okolí školy, urážejí sámské děti, které lze rozpoznat podle tradičních krojů a poměrně malého vzrůstu. Obecně je na tyto děti nahlíženo jako na místní kuriozitu. Christina, kostnatá učitelka s blond vlasy, je naučí text pro přivítání hostů z Uppsaly: „Jsem malé a chudé dítě, jsem však šťastné...“ Těmito hosty nejsou švédský král a královna, jak očekávají některé děti, ale vědec, fotograf a „prostřednice“. První z nich přichází provést antropologická měření (šířka lebky, délka nosu atd.), druhý fotografuje obecnou fyziognomii svlečených dětí a paní dětem „lichotí“, když žasne nad jejich kroji, nad jemností jejich vlasů („které vůbec nejsou kudrnaté!“ říká) nebo když odvádí pozornost učitelky v citlivém okamžiku, kdy je vystavována zkoušce stydlivosti Elle Marji. Ta je nejstarší z dětí a předpokládá se, že půjde příkladem, je však v pubertě. Pokyn svléknout se tedy vnímá jako ponižení: hosté se nepřišli setkat s mladými švédskými občany, ale studovat představitele jednoho „etnika“, stejně jako zkoumáme dobytek. Pocit zredukování na kategorii zvířat nemizí: tvář v tvář dalším urážkám ze strany mladých lidí („zůstali v nižším stadiu vývoje“) se Elle Marja vzbouří a dožaduje se omluvy, ale je naopak vystavena poslední urážce: chlapci ji srazí k zemi a označí ji jako soba zářezem na uchu...

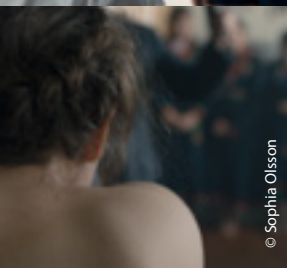
Elle Marja si vroucně přeje opustit tento region, kde jsou Sámové stigmatizováni a kde je jimi opovrhováno: vysloví přání dále studovat v Uppsale, ale učitelka odmítne podniknout v tomto směru další kroky s odůvodněním, že sámské děti nemají stejné nadání jako švédské děti, a že by dokonce nepřežily ve městě!

© Sophia Olsson

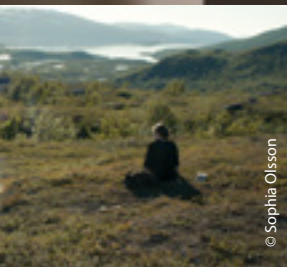
Všechny tyto prvky ukazují na pouze zdánlivou laskavost Švédů vůči Sámům: ti jsou udržováni v nesnesitelné propasti. Na jedné straně je dětem poskytováno školní vzdělání, což je rozhodně prospěšné, a dostávají se (trochu) do kontaktu s kulturou, například když učitelka věnuje Elle Marje knihu. Na druhé straně jsou přesvědčovány, že jsou naprosto odlišné a nezpůsobitelné k modernímu životu. Sámové jsou navíc nepřímo přirovnáváni ke zvířatům, jejichž přežití zcela závisí na jejich spojení s vlastním prostředím.

© Sophia Olsson

ZMĚNA IDENTITY

Aby Elle Marja unikla osudu vytyčenému její rodinou, ale také Švédy, kteří si přejí, aby zůstala občanem druhé kategorie, nezbyvá jí než změnit svou identitu: změnit si jméno (příznačně přijme jméno své učitelky – Christina Lajlerová); odložit tradiční kroj, přijmout všední oblečení a poté kroj spálit na znamení toho, že není návratu; samozřejmě přestat hovořit sámsky; a dokonce zabít soba, což je gesto hněvu, ale také definitivního odmítnutí života svých rodičů. Vše se odehrává, jako kdyby osobní identita Elle Marji byla silnější než její identita kulturní, jako kdyby existoval konflikt mezi těmito dvěma identitami, kdy druhá brání té první se rozvinout.

© Sophia Olsson

Ve skutečnosti to ale není tak jednoduché. I když změní jméno, oděv a jazyk, její vzhled ukazuje na to, že jde o „Laponku“, jak říkají Švédové, což je termín, který Sámové považují za hanlivý. Ani přívětiví Švédové, jako je Niklas a přátelé, které pozval na oslavu narozenin, se nenechají touto falešnou identitou oklamat. Elle Marja se domnívá, že v Uppsale s předstíráním úspěje a bude přijata jako jakákoli jiná mladá dívka nebo téměř tak... Nejdříve je přijata, ačkoli chladně, nicméně je ubytována u Niklasových rodičů; začne chodit do školy, a i když mezi mladé štíhlé dívky se stejnými blond vlasy nezapadá, zdá se, že si našla kamarádku. Stále však existují pochyby: vzbuzuje sympatie mladá Christina, nebo jen její exotičnost, která je zajímavá? Velmi výmluvná je v tomto ohledu scéna, kdy ji Niklasova kamarádka požádá, aby zazpívala „joik“ (tradiční sámský zpěv). Dokonce i na narozeninové slavnosti ve městě se Christina ukáže být

© Sophia Olsson

etnologickou kuriozitou...

Nakonec je vyzvána, aby opustila Niklasův dům a uhradila školné: pro uppsalskou buržoazii je její chudoba vedle jejího původu příhodným prvkem, kterým může odůvodnit její odmítnutí. Jako kdyby toto odmítnutí mělo ve městě civilizovanější, méně hrubou podobu než na venkově...

Elle Marja se však dokáže zcela proměnit v Christinu (její syn jí říká tímto jménem): protože má od svého otce stříbrný opasek, je schopna financovat svá studia. Další děj není zobrazen, lze však předpokládat, že rozhodnost Elle Marji a její schopnost přizpůsobit se, jež byly ve filmu ukázány na několika příkladech (odolnost vůči opovrhlivým mladým lidem, odvaha jít na ples v ukradených šatech, napodobování Švédů, například když zvedá malíček při pití kávy), se postarají o zbytek.

SMĚREM K VYŘEŠENÍ KONFLIKTU

Pro diváka je střet týkající se identity, který Elle Marja – Christina ztělesňuje, dostatečně zřejmý a je možné se ptát, jak se může tato postava chtít stát součástí tábora utlačovatelů. Zdá se, že mladá dívka nevnímá paradox spočívající v tom, že je vystavena hanobení, stigmatizaci a násilí ze strany Švédů a že současně touží být jako oni, chce být součástí jejich komunity, proti komunitě své. I v pokročilém věku stále celkově odmítá svůj původ: brání se tomu, že by měla doprovodit svého syna, nechce poslouchat „joik“, předstírá, že nerozumí sámštině, a odmítá se ubytovat u své rodiny, byť by šlo jen o jednu noc. Jde raději do hotelu, kde se ubytovávají turisté. Tam prohodí pár slov s některými z nich, kteří si stěžují na hluk, jejíž způsobují chovatelé sobů svými motocykly, přičemž pochybují o tom, že mají právo znečišťovat přírodní rezervaci.

Skutečnost, že se nachází na své domovské půdě a je opět konfrontována s hanobením Sámů ze strany Švédů, ji ve vzpomínkách vrátí do minulosti a konečně jí tento konflikt identit odhalí. Neříká pravdu o svém původu (předstírá, že pochází z regionu Småland), dává dokonce těmto opovrčlivým turistům za pravdu, avšak toto lhaní ostatním jí nakonec připadne jako lhaní sobě samé... a rozpláče se. V ten okamžik se opět stane Elle Marjou: vrátí se do kostela, otevře rakev Njenny a skloní se k ní, aby jí poprosila o odpuštění. Poté vyjde ven a vystoupá na horu: je dojemně vidět tuto starou dámu, jak se rozčuchaná vrací k tomu, co dělala jako dítě, aby vystoupala na vrchol a rozhlédla se po této krajině. Konečně opět spatří svou zemi, slyší stáda a vydá se do tábora, kde nyní parkují motocykly a čtyřkolky.

KONFRONTACE MINULOSTI A PŘÍTOMNOSTI

Pomocí flashbacku je minulost Elle Marji zakotvena v přítomnosti. Tato konfrontace má tři různé podoby. Důležitá je scéna, která se opakuje v minulosti i v přítomnosti: Elle Marja nazvala svou vlastní sestru „špinavou Laponkou“, když za ní sestra přišla v momentě, kdy flirtovala s Niklasem: tato urážka měla Niklasovi a všem ostatním přítomným ukázat, že ona sama není Sámka. Dospívající dívka pak přišla k posteli své sestry a sklonila se nad ní, aby jí vše vysvětlila, ale Njenna doslova hrála mrtvou. Scéna se znovu odehrává v přítomnosti: Elle Marja prosí o odpuštění, když se sklání nad tvář své ležící sestry, o odpuštění za své odmítnutí, svůj odchod, své pohrdání, ale Njenna je tentokrát skutečně mrtvá...

Konfrontace minulosti a přítomnosti odpovídá též kontrastu mezi tradicí a modernitou, dvěma tendencemi, které obě sestry ztělesňují. Njenna zůstává věrná tradici a pohřební řeč na jejím pohřbu je v podstatě chvalořečí na sámskou kulturu: záliba v „joiku“ a pastýřském životě... Vše, k čemu se Elle Marja obrátila zády. Modernita však dostihla chovatele sobů, kteří nyní používají motocykly a čtyřkolky, v důsledku čehož jsou hluční a ruší turisty hledající klid. Díky zachovaným tradicím si udržují postavení turistické atrakce – Elle Marja to postřehla velmi brzy, když prohlásila, že se nechce stát cirkusovým zvířetem –, modernita z nich dělá překážky, které narušují krajinu a ticho... Žádná z těchto dvou možností není uspokojivá, ale zdá se, že švédská sociální, politická a kulturní převaha nenechala Sámům jinou možnost.

K ÚVAZE

Kromě výše uvedených prvků k analýze je možné zamyslet se i nad jinými aspekty filmu *Sámská krev*.

- V Evropě se přirozeně objevuje otázka menšin. I když už našťastí nezažíváme tak extrémní situace, jako je násilí vůči Sámům zobrazené ve filmu, můžeme rozhodně nalézt srovnání mezi filmem a současnými situacemi. Znáte nějaké?
- Tím, že film proti sobě staví postavy Elle Marji a Njenny, staví proti sobě modernitu a tradici. Zdá se, že tyto dvě možnosti jsou neslučitelné. Domníváte se, že by byla možná třetí, prostřední cesta? Můžete uvést nějaké příklady?
- Postava Njenny, která se rozhodne udržovat starobylý způsob života, je podle všeho spojována se zvláštností sámské kultury. Je třeba zaujmout odstup od svých kořenů, aby bylo možné plně vyjádřit, kým jsme?
- V úplném závěru filmu vidíme starou a rozčuchanou Elle Marju, jak kráčí uprostřed stanového tábora. Tento obraz může připomínat starou indiánskou ženu v indiánském táboře v Americe. Je možné srovnat osud indiánských kmenů s osudem Sámů?

EVROPSKÉ FILMY PRO EVROPANY

Po loňském ročníku, který představoval desáté výročí iniciativy, je cena LUX nadále spojena s obdivuhodnou škálou žánrů a tónů skrze filmy mladých talentovaných evropských režisérek a režisérů. Evropský parlament s potěšením představuje tři filmy postupující do užšího výběru soutěže o Filmovou cenu LUX 2017:

120 BPM (*120 battements par minute*), film Robina Campilla, Francie

SÁMSKÁ KREV (*Sameblod*), film Amandy Kernellové, Švédsko, Norsko, Dánsko

WESTERN, film Valesky Grisebachové, Německo, Bulharsko, Rakousko

Filmy se vřelým a inteligentním způsobem zabývají aktuálními tématy a odrážejí to, čím Evropa v současnosti prochází. Ukazují postavy, které otevírají oči a sledují jimi svět, jenž je obklopuje, aby pochopily realitu a společnosti a komunity, do nichž patří. Tím, že nám evropská kinematografie ukazuje naše příběhy umocněné filmovými emocemi, se její kvalita a rozmanitost zhodnocují, stejně jako její význam při budování sociálních hodnot a kulturních komunit. Zveme vás ke zhlédnutí filmů během šestého ročníku Filmových dnů LUX.

FILMOVÁ CENA LUX

Kultura hraje klíčovou úlohu při utváření naší společnosti.

V tomto duchu Evropský parlament v roce 2007 zahájil Filmovou cenu LUX. Rád by tak přispěl ke zvýšení distribuce evropských filmů napříč Evropou a podpořil evropskou debatu o hlavních společenských otázkách.

Filmová cena LUX je výjimečnou iniciativou. Vzhledem k tomu, že většina evropských koprodukcí bývá zpravidla promítána pouze v zemích původu a velmi zřídka v jiných zemích, a to ani v rámci EU, dává Filmová cena LUX výjimečnou příležitost otitulkovat tři evropské filmy ve 24 úředních jazycích Evropské unie.

Vítěze Filmové ceny LUX, který bude vyhlášen 15. listopadu 2017, zvolí poslanci Evropského parlamentu.

FILMOVÉ DNY LUX

Filmová cena LUX dala vzniknout Filmovým dnům LUX. Od roku 2012 jsou tři filmy ucházející se o Filmovou cenu LUX během Filmových dnů LUX představovány širšímu evropskému publiku.

Zveme Vás na projekce v rámci Filmových dnů LUX, které jsou nezapomenutelným kulturním zážitkem stírajícím hranice. Od října do prosince se budete moci připojit k milovníkům filmového umění z celé Evropy během projekcí tří filmů v jednom z 24 úředních jazyků Evropské unie. Nezapomeňte hlasovat pro film, který se Vám nejvíce líbil, prostřednictvím našich internetových stránek luxprize.eu nebo na naší facebookové stránce!

CENA DIVÁKŮ

Cena diváků Filmové ceny LUX je udělena na základě volby publika. Nenechte si ujít možnost hlasovat pro jeden ze tří filmů do 31. ledna 2018! Možná budete mít štěstí a budete se na pozvání Evropského parlamentu moci v červenci 2018 zúčastnit mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech – a ohlásit název filmu, který získá cenu diváků.

SLEDUJTE,
DEBATUJTE
A HLASUJTE!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

REŽIE: Amanda Kernellová

SCÉNÁŘ: Amanda Kernellová

OBSAZENÍ: Lene Cecilia Sparroková,
Mia Erika Sparroková, Maj Doris Rimpiová,
Julius Fleischanderl, Olle Sarri,
Hanna Alströmová, Malin Crépinová,
Andreas Kundler, Ylva Gustafssonová

KAMERA: Sophia Olssonová, Petrus Sjövik

PRODUCENT: Lars G. Lindström

VÝROBA: Nordisk Film Production
Sverige AB, Bautafilm AB, Digipilot AS,
Nordisk Film Production
A/S, Sveriges Television AB - SVT

ROK: 2016

STOPÁŽ: 110´

ŽÁNŘ: Drama

ZEMĚ: Švédsko, Norsko, Dánsko

PŮVODNÍ VERZE: švédština, sámština

DISTRIBUTOR: Film Europe

Rukopis dokončen v srpnu 2017.

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson